

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หน้าที่หลักของสื่อมวลชน คือ การรายงานข่าวสาร เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ข่าวที่สำคัญของสื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์ ในวันนั้นทั้งหมดจะรวมอยู่ในหน้าแรกในลักษณะการพาดหัวข่าว ส่วนข่าวสำคัญของวิทยุและโทรทัศน์ในวันนั้นนำเสนอตอนแรก หลังจากเปิดสถานีในลักษณะของหัวข้อข่าว

สื่อทุกชนิดที่มีการนำเสนอหัวข่าว ก็เพื่อต้องการเลือกข่าวนั้นขึ้นมาให้ชัดเจน ถือว่ามีความสำคัญกว่าข่าวอื่นในวันนั้น หัวข่าวจะกระตุ้นความสนใจของผู้อ่านในเบื้องต้น อันจะนำไปสู่ความอยากรู้อยากเห็นเพิ่มเติมในรายละเอียดของเหตุการณ์ที่ติดตามมา

หัวข่าวมารจากเนื้อหาของข่าว เนื้อหาของสื่อมวลชนแต่ละชนิดย่อมตอบสนองกับวัตถุประสงค์ของสื่อ นั้น ๆ สื่อเหล่านั้นนอกจากมีวัตถุประสงค์เพื่อรับใช้สังคม ก็เป็นสื่อกลางในการรายงานข่าวสาร แสดงความคิดเห็น ให้การศึกษาและความบันเทิงแล้วยังมีวัตถุประสงค์หลักเฉพาะตัวสื่ออื่นอีกด้วย กล่าวคือ วัตถุประสงค์หลักของหนังสือพิมพ์ ซึ่งเป็นธุรกิจของเอกชน ต้องการผลกำไรจากการขายอันจะทำให้กิจการดำเนินไปได้ด้วยดี ส่วนวัตถุประสงค์หลักของวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ซึ่งเป็นกิจการของรัฐ ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเสถียรภาพและความมั่นคงของรัฐบาล

หนังสือพิมพ์พาดหัวข่าวเพื่อให้ง่ายต่อการอ่าน โดยผู้อ่านจะรู้ว่าข่าวนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร ทำให้สามารถตัดสินใจเลือกสิ่งที่ต้องการอ่านในเนื้อหารายละเอียด

ได้ง่ายเพราะหัวหน้าทำหน้าที่สรุปข่าวไว้ให้แล้ว (Baskette, 1982 : 173)
 ในระยะแรกหัวหน้าทำหน้าที่เพียงแค่ออกข่าวในบาง แต่ต่อมาเมื่อเกิดการแข่งขัน
 กันจำหน่ายหนังสือพิมพ์สูงขึ้น หัวหน้าข่าวแรกจึงเป็นเสมือนหีบห่อ (Package) ที่จะ
 เชิญชวนให้ผู้บริหารโลกหันมาสนใจซื้อสินค้า ดังนั้นหัวหน้า "จะช่วยในการขายหนังสือพิมพ์
 การพาดหัวข่าวสะกุกกาจึงช่วยดึงดูดให้หนังสือพิมพ์ของคนขายได้" (Westly ,
 1980 : 141)

โดยเหตุที่หนังสือพิมพ์อยู่ภายใต้การดำเนินงานของเอกชนที่มีเป้าหมายทาง
 ธุรกิจ คือเมื่อทำข่าวแล้วต้องขายได้ หัวหน้าข่าวมีหน้าที่เลือกสรรประเด็นที่เป็นจริง
 นำมาตกแต่งตัดย่อให้สั้นที่สุดเท่าที่พื้นที่มีอยู่ ตรงข้อจำกัดของพื้นที่นี้เองพาดหัวข่าวจึง
 เหมือนรายงานความจริงเพียงส่วนหนึ่งในข้อเท็จจริงส่วนใหญ่มีมากมายหลายประเด็น
 คำหรือทวน เราใจ เพื่อยั่วให้ข้อเกิดขึ้นตรงจุดนี้ (ทแกลว ฤกล้า, 2534 : 17)
 ขาวบางข่าวอาจจะไม่ใช่ข่าวที่สำคัญเพียงพอที่จะนำมาพาดหัว แต่ขณะนั้นหนังสือพิมพ์
 จะคงออกตามกำหนด ขาวนั้นก็กลายเป็นข่าวใหญ่ที่สุดของวันนั้นไป นอกจากนั้นข่าวที่
 ขายได้ "เป็นข่าวที่มีเนื้อหาประเภทยูคนสนใจ มากกว่าข่าวที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการเมือง
 เศรษฐกิจ และสังคม (Guman et al. 1978) เฉพาะข่าวประเภทดังกล่าว
 เป็นหัวใจสำหรับด้านเศรษฐกิจของตัวข่าวเอง เนื่องจากเป็นข่าวที่ขายได้ดี และทำให้
 เราเข้าใจถึงธรรมชาติที่แท้จริงว่าสิ่งที่เรียกว่า "คนคาข่าว" นั้นเป็นอย่างไร
 (ศิริชัย สิริกายะ, กาญจนนา แก้วเทพ, 2533 : 206)

สื่อประเภทวิทยุและโทรทัศน์ ถูกใช้เป็นเครื่องมือเพื่อการประชาสัมพันธ์
 ของรัฐ ขาวที่เผยแพร่ออกไปจึงเป็นการนำความคิดเห็นของรัฐบาลไปสู่ประชาชนมากกว่า
 ที่จะนำจากประชาชนกลับมาแจ้งรัฐบาล โดยเฉพาะหัวหน้าข่าวของวิทยุ มีลักษณะของการสรุป
 ประเด็นข่าวเป็นการบอกข่าวในช่วงเปิดและปิดรายการ มากกว่าที่จะดึงดูดความสนใจ

เพราะไม่มีความจำเป็นในด้านการขาย การนำเสนอหิวข้าว เป็นเพียงการปฏิบัติสืบเนื่องต่อกันมาจนกลายเป็นประเพณีในการเสนอข้าว และโคจักษ์เรียงลำดับหิวข้าวไว้เช่นเดียวกัน เนื้อหาข้าวไม่สามารถสลับตำแหน่งกันได้ หิวข้าวที่เสนอก่อนเป็นลำดับแรก เป็นข้าวที่มีความสำคัญระดับสูง โภคเภศวินในราชสำนัก ขวานายกรัฐมนตรี หรือผู้นำรัฐบาล ฯลฯ ข้าวที่มีความสำคัญระดับรองลงมา ส่วนใหญ่เป็นข้าวทั่วไป ส่วนข้าวที่ผู้คนสนใจเกือบจะไม่ปรากฏให้เห็นเพราะไม่อาจเบียดแทรกข้าวที่ "รัฐบาลสนใจโค" คุณค่าของข้าวจึงขึ้นอยู่กับโครงสร้างของข้าวที่กำหนดไว้เพื่อบ่งบอกภารกิจประจำวันของบุคคลสำคัญ ๆ

สำหรับข้าวของโทรทัศน์ แม้ว่าเอกชนจะเป็นผู้ดำเนินการแต่รัฐก็เป็นเจ้าของสื่อ ถึงแม้จะพยายามแสวงหาแนวการเสนอข้าวโดยนำเอารายงานพิเศษมาผสมผสานกับรายงานข่าวก็ตาม แต่ก็ยังคงตกอยู่ในระเบียบของรัฐถึงกลาว ข้าวโทรทัศน์จึงเกิดจากส่วนผสมระหว่างความเป็นระบบราชการกับความเป็นนักธุรกิจที่กองการกำไร หิวข้าวของโทรทัศน์จึงปรากฏในรูปแบบที่ไม่แน่นอน บางครั้งอาจมีทั้งข่าวภาคบังคับ สื่อข่าวราชการ ข่าวพิธีการกับข่าวที่ขายได้ แต่บางครั้งอาจมีเฉพาะข่าวอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว ซึ่งกลาวได้ว่าหิวข้าวเป็นการผสมผสานกันระหว่างการบงบอกข่าวกับภารกิจของความสนใจในการติดตามข่าว ดังนั้นคุณค่าของข้าวจึงขึ้นอยู่กับ การเมือง และธุรกิจผสมผสานกันไป

การนำเสนอหิวข้าว เป็นเทคนิคอย่างหนึ่งในการเขียนข่าว ซึ่งบรรณาธิการจะต้องใช้ความสามารถเฉพาะตัว ในการตัดสินใจเลือกถ่ายทอดหรือไม่ถ่ายทอดข่าวใด คุณสมบัติทางด้านวิชาการและความสามารถในการพิจารณาข่าวของบรรณาธิการ ย่อมจะเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด ทั้งนี้เพราะบรรณาธิการหรือผู้เฝ้าประตูสาร จะเป็นผู้กำหนดข่าวสารให้ผูรับสารจึงเปรียบเสมือนผู้ที่ช่วยทดแต่งความคิดเห็นให้กับสังคมด้วย (Schramm , 1972 : 176)

ฉะนั้นการคัดเลือกชาวเพื่อนำมาศึกษาหัตถวิชา จึงเป็นหน้าที่ที่ถือว่าสำคัญ ในองค์กรสื่อมวลชน เนื่องจากชาวจะมีคุณค่าเพียงใดขึ้นอยู่กับบรรณาธิการที่จะ ชี้แนะความหมายที่มีอยู่ในเนื้อหาข่าวแก่ผู้รับสารและการที่บรรณาธิการชาวจะสามารถ ไขเคลือบพินิจในการคัดเลือกได้อย่างเหมาะสมเพียงไรนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยอีกนอกนอการ ที่มีส่วนร่วมต่อการคัดเลือกชาวเนื่องจาก "ผู้ส่งสารมวลชนมีไต่ทำงานลำพังเพียงคนเดียว แต่เขาเหล่านั้นต้องทำงานในองค์กรที่มีโครงสร้างซับซ้อน" (wright, 1985 อ้างใน ชวัญเรือน กิติวัฒน์, 2533 : 6) ดังนั้นชาวที่คัดเลือกมาจะถูกกำหนดเอาไว้แล้วจาก บรรณาธิการบังคับ (Constraints) จากปัจจัยภายนอกคือ จากระบบการเมือง ยุคมการ และวัฒนธรรม รวมทั้งจากปัจจัยภายใน อันได้แก่ขอบมโนทัศน์ขององค์กร และ ข้อจำกัดทางเทคนิค (ศิริชัย ศิริกายะ, กาญจนา แก้วเทพ 2533 : 206)

ด้วยเหตุที่วิธีการนำเสนอหัตถวิชา มีความสำคัญดังที่ไต่กล่าวมาแล้วประกอบ กับยังไม่มีผู้ใดไต่ทำการศึกษาวิจัยมาก่อน ผู้วิจัยจึงสนใจนำเรื่อง "การวิเคราะห์การ นำเสนอหัตถวิชาของหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์" มาศึกษาในครั้งนี้

ปัญหาการวิจัย

1. ผู้นำเสนอหัตถวิชา มีวิธีการนำเสนอหัตถวิชาอย่างไร มีปัจจัยใดเข้ามา เกี่ยวข้อง
2. ผู้นำเสนอหัตถวิชาสร้างความหมายให้หัตถวิชาอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อให้เข้าใจถึงวิธีการนำเสนอหัตถวิชา วิธีการสร้างความหมายเพื่อสื่อ มายังผู้รับสาร และหน้าที่ของหัตถวิชาของหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะศึกษาการนำเสนอหัวข้อของสื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์วิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ โดยศึกษาในช่วงเดือน ตุลาคม 2534 เป็นการศึกษาภาคตัดขวาง (Cross - Sectional Study) เนื่องจากการนำเสนอหัวข้อเป็นความสามารถพิเศษของผู้ปฏิบัติงานด้านนี้ (Baskette, Sissors, and Brooks (1982) ซึ่งเป็นผู้ทำการคัดเลือกสื่อมวลชนที่มีอยู่จำนวนมากมาเป็นหัวข้อ และทำการศึกษาค้นคว้าต่อไปคือ

1. หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ในหัวข้อหน้า 1 ฉบับวันที่ 1 ตุลาคมถึง 31 ตุลาคม 2534 เนื่องจากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐเป็นหนังสือพิมพ์ที่มียอดจำหน่ายสูงสุด โดยมีจำนวนยอดพิมพ์ 8 แสนฉบับต่อวัน และเพิ่มเป็น 1 ล้านฉบับในวันออกสลากกินแบ่ง (ตัศโนย (นามแฝง) , 2533 : 54)

2. วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคมถึง 31 ตุลาคม 2534 รายการข่าวภาคเช้า 7.00 - 8.00 น. เนื่องจากเป็นรายการข่าวที่มีผู้ฟังมากที่สุด (ศุภวรรณ สัจจพงศ์ , 2532 : ง)

3. วิทยุโทรทัศน์สีกองทัพบกของ 7 ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคมถึง 31 ตุลาคม 2534 รายการข่าวภาคค่ำ 19.30 - 21.00 น. เนื่องจากเป็นช่องที่มีผู้ชมรายการข่าวเป็นประจำมากที่สุด (มีเกียรติ , 2534 : 42)

ข้อสันนิษฐาน

สื่อมวลชนมีภารกิจหน้าที่ต่อสังคม การนำเสนอหัวข้อถือเป็นหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งของสื่อมวลชนที่จะต้องทำการเลือกสรรข่าวอันมีอยู่มากมายในสังคมปัจจุบันมาจัดลำดับสาระสำคัญเพื่อบอกข่าวสารและถึงผู้รับสาร ตลอดจนชี้แนะให้ประชาชนผู้รับสารได้เลือกข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและตรงตามความต้องการ

คำจำกัดความ

การวิเคราะห์	หมายถึง การศึกษาลักษณะของเนื้อหา หรือข่าวสาร (Content) ที่ปรากฏให้เห็นชัดเจน (Manifest) และที่ซ่อนเร้น (Latent) อยู่ในหัวข้อ
หัวข้อ	หมายถึง ส่วนที่สำคัญที่สุดของข่าว หรือหัวใจของข่าวที่ไต่จาก การสรุป หรือจับประเด็นของข่าวมาอย่างสั้น กระชับ แต่มีความหมายเกี่ยวข้องกับเนื้อหาข่าว
การนำเสนอหัวข้อ	หมายถึง การนำหัวข้อมาบรรจุลงในพื้นที่หน้าแรกของหนังสือพิมพ์ หรือบอกข่าวก่อนเป็นลำดับแรกของวิทยุและโทรทัศน์ เป็นการนำ ส่วนหนึ่งของข่าวซึ่งถือว่าสำคัญที่สุดในวันนั้น มารายงานต่อสาธารณชน
บทบาทหน้าที่	หมายถึง การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนที่จะคงกระทำเพื่อสังคม เช่น แจงข่าวสาร แสดงความคิดเห็น ให้การศึกษา และให้ความบันเทิง เป็นบทบาทหน้าที่พื้นฐานของสื่อมวลชน
ลักษณะของหัวข้อ	หมายถึง เนื้อหาของหัวข้อที่สื่อความหมายบางประการมาซึ่งผู้รับสาร ได้แก่อความหมายโดยตรง และความหมายโดยนัย
หัวข้อหนังสือพิมพ์	หมายถึง พาดหัวข่าวหน้าแรกของหนังสือพิมพ์ ที่มีขนาดตัวอักษรใหญ่กว่ารายละเอียดของข่าว ลักษณะของขนาดตัวอักษรจะบอกถึงความหมายแตกต่างกัน
หัวข้อวิทยุ	หมายถึง หัวข้อข่าวที่อ่านออกอากาศของวิทยุ ก่อนที่จะอ่านรายละเอียดของข่าว

หัวข้อโทรทัศน์ หมายถึง หัวข้อข่าวที่นำออกอากาศของโทรทัศน์ ก่อนที่จะนำเสนอรายละเอียดของข่าว

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การวิจัยนี้คาดว่าจะชี้ให้เห็นถึงวิธีการนำเสนอหัวข้อของ หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ ซึ่งสื่อมวลชนเหล่านี้ประสบผลสำเร็จ ในการสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้หนังสือพิมพ์ได้รับความนิยมสูงจากผู้อ่าน ทำให้วิทยุและโทรทัศน์ ได้รับความสนใจจากผู้ฟังและผู้ชมในเบื้องต้น เพื่อนำไปสู่ความสนใจต่อเนื่องหารายละเอียดต่อไป
2. การวิจัยนี้คาดว่าจะเป็ประโยชน์ต่อไปในการสร้างสรรค์เนื้อหาสาร หรือ คิวสาร (Text) เพื่อตอบสนองความสนใจของผู้รับสารได้อย่างเหมาะสมและมีคุณภาพยิ่งขึ้นในยุคสังคมข่าวสาร
3. การวิจัยเรื่องการนำเสนอหัวข้อของสื่อมวลชนไทย ยังไม่มีผู้ใดได้กระทำอย่างจริงจังมาก่อน จึงน่าจะเป็นประโยชน์ต่องานศึกษาในแนวนี้อีกต่อไปในอนาคต